

Uusi hanke tekijyydestä ja vastuullisesta tiedeviestinnästä

Fakta Julkaistu 24.03.2016 klo 14:56 Kirjoittaja Iina Kohonen

Tieteen tekemisen ja julkaisemisen toimintakulttuuri on muuttunut. Digitalisaation tuomat muutokset sekä kannustus tutkimuksen avoimuuteen ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ovat saaneet tutkimusta tekevät ja siitä viestivät uudenlaisten kysymysten äärelle. Miten varmistaa tutkijan meritoituminen uudessa avoimen tieteen ja tutkimuksen kulttuurissa? Miten tuetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, eettisesti vastuullista, rehellistä ja rehtiä tutkimustiedon tuottamista, julkaisemista ja viestintää?

Vastuullinen tiedeviestintä ja tekijyys -hanke pureutuu näihin kysymyksiin. Hanke analysoi ja kehittää tutkijoiden sekä tiedon julkaisijoiden ja välittäjien (kustantajat, toimittajat, tiedottajat) ammattieettisiä suosituksia ja käytänteitä muuttuvassa toimintaympäristössä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahoituksen Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan (TJNK) ja Tutkimuseettinen neuvottelukunnan (TENK) hankkeelle *Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta: tekijyys, tiedon kuratointi ja hyvät tiedeviestinnän käytänteet*. Hanke jatkuu vuoden 2017 loppuun asti.

Kenen nimi julkaisuun?

Julkaisemisesta on tullut mitattava ja jopa rahanarvoinen yksikkö. Tekijyyteen (authorship) latautuu monenlaisia intressejä. Kenen nimi, missä järjestyksessä ja millä ansioilla julkaisun kirjoittajaksi pääsee? Vaikka tutkimusalan sisäinen käytäntö saattaa olla selkeä, ovat tutkimushankkeet yhä useammin monitieteisiä eikä yksimielisyyteen ole aina helppo päästä. Hankkeet kestävät pitkään ja tekijyys linkittyy tutkimuksen koko elinkaareen, tutkimussuunnitelmasta aineiston keräämisen kautta tulosten julkaisuun ja aineiston mahdolliseen jatkokäyttöön. Mitä aikaisemmin ja mitä yksityiskohtaisemmin asioista tutkimushankkeessa sovitaan, sitä todennäköisemmin vältetään hankaluuksilta. Hankkeen ensimmäinen tavoite on laatia kansallisen tason suositus tekijyyteen liittyvien asioiden sopimiseksi.

Miten tutkimuksesta viestitään vastuullisesti?

Tutkijoita kannustetaan näkyvyyteen ja julkaisuuteen, vaikuttamaan yhteiskunnassa. Tutkimuksen vaikuttavuus on keskeinen tutkimuspoliittinen tavoite, mutta sekä sen arvioiminen että siitä palkitseminen on koettu hankalaksi. Miten ja millä arvokriteereillä yhteiskunnallista vuorovaikutusta on mahdollista arvioida? Kun tutkijan rooli muuttuu viestijäksi, muuttuu myös eettinen koodisto. Miten sovittaa yhteen toimittajan, tiedottajan ja tutkijan ammattietiikka? Tutkimuksesta tulee viestiä koko elinkaaren ajan, mutta mitä keskeneräisestä tutkimuksesta voi sanoa? Hankkeen toinen tavoite on laatia kansallinen suositus vastuullisesta tiedeviestinnästä sekä tutkijoiden että tutkimuksesta viestivien käyttöön.

Mistä tieto löytyy?

Tutkijat ja tutkimuksesta kirjoittavat joutuvat pohtimaan eettisiä kysymyksiä hyvin erilaisissa tilanteissa tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimuksesta ja tieteestä viestimisen kenttä myös muuttuu nopeasti. Hankkeen kolmas tavoite on koota yhteen erilaisia ammattieettisiä ohjeita hyvästä

tieteellisestä käytännöstä ja tiedeviestinnästä koko tutkimuksen elinkaaren ajalle. "Kirjasto" palvelee niin tutkimuksen tekijöitä kuin siitä viestiviä.

Teemme työtä yhdessä

Hanke toimii tiedeyhteisöä osallistavasti. Tutkimusinstituutiot ja -yhteisöt sitoutetaan yhteistyöhön tiedon julkaisijoiden ja levittäjien kanssa. Työmenetelmänä on yhdessä oppiminen. Hanke järjestää työpajoja, joissa pohditaan erilaisia tutkimuksen elinkaareen, tekijyyteen ja tiedon omistajuuteen liittyviä teemoja. Hankkeen ensimmäisessä työpajassa helmikuussa pohdittiin tiedeviestinnän ja tiedon näkyvyyden kysymyksiä. Etiikan päivän yhteydessä maaliskuussa järjestettiin työpaja tutkimusaineiston omistajuuteen liittyvistä kysymyksistä. Seuraavassa työpajoissa (2.5. ja 3.6.) pohditaan tiedeviestintää ja ammattirooleja hyvän tieteellisen käytännön, tiedottamisen ja journalismin kontekstissa.

Mistä tekijyyteen tai tiedeviestintään liittyvästä asiasta haluaisit kuulla lisää? Vastuullinen tiedeviestintä ja tekijyys -hanke toteuttaa mahdollisuuksien mukaan ideoitanne työpajoista tai muista tilaisuuksista.